

برای مشاهده سایر
مطالب کلیک کنید

بسم الله الرحمن الرحيم

معاونت تبلیغ و امور فرهنگی

طرح امین استان گلستان

تهیه و تنظیم:

مرضیه اولادنبی

شاخصه:

محبت به اهل بیت علیه السلام

مشخصات کلی:

مدت جلسه: شماره جلسه:

مقطع تحصیلی:

متوسطه دوم

عنوان درس:

بانوی وفادار

آبان ماه ۱۴۰۱

اهداف معرفتی:

این درس درصدد آن است تا دانش‌آموز به درک درستی به ارزش و اهمیت نقش زن و به‌خصوص حضرت زینب سلام الله علیها برسد و نقش این بانوی بزرگ را در اسلام بداند.

اهداف رفتاری: انتظار می‌رود دانش‌آموز پس از یادگیری و آموختن این درس رفتار و منش حضرت زینب سلام الله علیها را در زمینه علمی و فکری و اخلاقی پیش‌رو قرار دهد و در مسیر درست قرار بگیرد.

ابزار کمک آموزشی: تخته، ماژیک، کتاب و

سرفصل‌ها:

۱. اهمیت زنان در آیات و روایات معصومین علیه‌السلام

۲. ولادت و نام‌گذاری حضرت زینب سلام الله علیها

۳. ولایت‌مداری حضرت زینب سلام الله علیها

ایجاد انگیزه:

برادرم! تنها بهانه زیستنم! تو پیامبرم بودی وقتی که جان پیامبر از قفس تن پر کشید. گرمای نفسهای تو جای مهرمادری را پر می‌کرد وقتی که مادرمان با شهادت به عالم‌غیب پیوند خورد. تو پدر بودی برای من و حضور تو از جنس حضور پدر بود وقتی که پرنده شوم یتیمی برگرد بام خانه‌مان می‌گشت.

وقتی که حسن رفت، همگان مرا به حضور تو سرسلامتی می دادند. اکنون این تنها تونیستی که می روی، این پیامبر من است که می رود، این زهرای من است. این مرتضای من است این مجتبای من است. این جان من است که می رود.

با رفتن تو گویی همه می روند. اکنون عزای یک قبیله بر دوش دل من است، مصیبت تمام این سالها بر پشت من سنگینی می کند. امروز عزای ما تازه می شود. که تو بقیة الله منی، تو تنها نشانه همه گذشتگانی و تنها پناه همه بازماندگان

(آفتاب در حجاب ص ۱۹)

تنوع طلبی:

به صد شور و نوا خواهد به عالم رایگان دارد
به مدح دختر زهرا همی خواهد سخن گوید
به روز پنجم ماه جمادی آن مه رخشان
چه خاتون آنکه در دست حق در آستین باشد
حیا بند نقاب او بود عصمت حجاب او
زنی با این همه سطوت به عالم کی نشان دارد
نه این دارد نه آن امانشان از این و آن دارد
لسان حیدری گویا که در طی لسان دارد
در این بازار یوسف هم کلاف و ریسمان دارد
کهنه چاکر او پا به فرق فرقدان دارد
اگر راضی شود او مریمش منت به جان دارد
به هر یک داستان از غم هزاران داستان دارد.

به آهنگ حسینی مدح خاتون حجازی را
به مدح دختر زهرا همی خواهد سخن گوید
به روز پنجم ماه جمادی آن مه رخشان
چه خاتون آنکه در دست حق در آستین باشد
ز عصمت آفتاب ار مکان در الامکان دارد
زنی با این همه شکوه ندیده دیده گردون
نبوت شأن پیغمبر ولایت در خود حیدر
تکلم کردنش را هر که دیدی فاش گفתי
بیای عصمت تماشا کن که از بهر خریداری
بود ناموس حق آن عصمت مطلق که از رفعت
نگویم من بود مریم کنیزها درش زهرا
اگر خواهیم ز غمهایش بیان یک داستان سازم

(بزرگ بانوی جهان ص ۲۲)

مصادیق حضرت زینب سلام الله علیها در قرآن:

۱- مصادیق علم و دانش:

یرفع الله الذین آمنو منکم و الذین اوتو العلم درجات (مجادله ۵۸).

خداوند از شما آنان را که ایمان آوردند، بالا می‌برد و آنان که دانش یافته‌اند پایه‌های بالاتر دارند.

۲- مصادیق ولایتمداری:

اطیعوا الله و اطیعوا رسول و اولی الامر منکم (نساء ۵۹) از خداوند و رسول و اولی الامر اطاعت کنید.

۳- مصادیق جهاد:

ولصابرین فی البأساء و الضراء و حین البأس اولئک الذین صدقوا و اولئک هم المستقون (سوره بقره ۱۷۷).

در سختی و زیان و به هنگام جنگ شکیبا باشید آنانند کسانی که راست گفته‌اند و آنان همان پرهیزگارانند.

حضرت زینب در کلام معصومین علیه السلام:

امام سجاد علیه السلام:

شکر خدا ای عمه! تو دانشمندی هستی بدون اینکه از کسی تعلیم ببینی و فهیم هستی بدون اینکه کسی چیزی را به تو یاد بدهد.

امام علی (ع) می‌فرمایند:

شدیدترین بلاها و مصائب بر پیامبران وارد می‌شود، سپس به اوصیای آنها و بعد به شبیه‌ترین افراد به آنها. (اشاره به حضرت زینب سلام الله علیها)

کلام بزرگان درباره حضرت زینب سلام الله علیها:

جلال الدین سیوطی: مفسر بزرگ اهل سنت: او بانویی خردمند و عاقل بود و از قوت قلب و [مقاومت] برخوردار بود.

ابن اثیر از مورخین اهل سنت: زینب زنی بود عاقل و خردمند و با زکاوت این (کلام حضرت زینب سلام الله علیها در مجلس یزید) بر عقل و قوت قلب [بر پایداری او دلالت می کند].

(مبلغان ۲۴۷ ص ۲۱)

تاریخ ولادت و نامگذاری:

روز پنجم جمادی. سال ششم هجرت نبوی (مطابق با سال ۶۸۲ میلادی) که در همان سال هم پیمان صلح حدیبیه را رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم، در سرزمین حدیبیه (۴۸ کیلومتری مکه با مشرکین مکه منعقد کرد و با این پیمان پایه های شرع اسلام استوار گردید. در مدینه طیبه و در خانه علی و فاطمه دختر پیغمبر مولودی چشم به دنیای کج رفتارتر شود و همه قبیله بنی هاشم از اینکه برای علی مرتضی علیه السلام و فاطمه زهرا علیه السلام دختری خوش خصال متولد گردیده و دو نوه عزیز پیغمبر (حسن و حسین علیه السلام) دارای چنین خواهر با حشمتی شده اند بسیار مسرور و خوشحالند.

امام خود پیغمبر صلی اله و آله وسلم و علی علیه السلام و فاطمه عیها السلام که از سرنوشت این دختر بر صبر و حوصله که با جهانی غم چون سایه تاریکی قدم به قدم تا آخر عمرش قرین او خواهد محزون و مکدرند!

گفته‌اند زمان تولد حضرت زینب علیهاالسلام چون پیغمبر صلی‌الله‌علیه‌و‌آله‌وسلم در سفر بود علی پدر و زهرا مادر زینب بدون اجازه پیغمبر نامی به مولود خود نگذاردند تا پس از سه روز حضرت رسول از سفر به مدینه بازگشت و اول به خانه دخترش فاطمه علیهاالسلام رفت. به روایت دیگر پیغمبر در مسجد بود که سلمان فارسی خدمت رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌و‌آله‌وسلم مشرف و مژده ولادت دختر علی و فاطمه را به پیغمبر رسانید. آنگاه جبرئیل که خیلی محزون می‌نمود به حضرت رسالت نازل و عرض کرد به امر خداوند نام مولود تازه علی و فاطمه را، زینب بگذار.

پیغمبر صلی‌الله‌علیه‌و‌آله‌وسلم سبب حزنش را پرسید جبرئیل سرنوشت غم‌فرسای مولود جدید را به پیغمبر خبر داد و آن وقت پیغمبر صلی‌الله‌علیه‌و‌آله‌وسلم به خانه دخترش فاطمه علیهاالسلام آمد. قنداقه پاکیزه مولود تازه را در آغوش محبت خود گرفت پیوسته او را می‌بوسید و به سینه خود می‌چسباند و بسیار گریه کرد و نامش را زینب گذارد چون علی و فاطمه زهرا علیهاالسلام علت حزن و گریه پیغمبر را سؤال کردند رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌و‌آله‌وسلم پیغام جبرئیل را از سرنوشت زندگی جانگداز آن دختر فرمود.

(بزرگ بانوی جهان ص ۲۴)

ولایتمداری حضرت زینب سلام الله علیها:

قرآن بدون هیچ قیدوشرطی در کنار اطاعت مطلق از خداوند، دستور به اطاعت از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌و‌آله‌وسلم ، صاحبان امر، یعنی ائمه اطهار علیه‌السلام می‌دهد. از خداوند و رسول و اولوالامر اطاعت کنید.

زینب علیهاالسلام که حضور هفت معصوم را درک کرده، در تمامی ابعاد ولایتمداری (معرفت امام، تسلیم بی چون و چرابودن، معرفی و شناساندن ولایت، فداکاری در راه آن) ... سرآمد است. او با چشمان خود مشاهده کرده بود که چگونه مادرش خود را سپر بلای امام خویش قرار داد و خطاب به ولی خود: ای ابا الحسن روحم فدای روح تو و جانم فدای جان تو باد. و سرانجام جان خویش را در راه حمایت از امام خویش فدا نمود و شهیده راه ولایت گردید.

زینب سلام الله علیها به خوبی درس ولایتمداری را از مادر فراگرفت و آن را به زیبایی در صحنه های مختلف به عرصه ظهور رساند.

به نمونه هایی از ولایتمداری حضرت زینب علیهاالسلام اشاره می شود:

الف: عاشق، ولایت پذیر و مدافع حسین علیه السلام

ب: دفاع و جان فشانی از امام سجاد علیه السلام و تسلیم ایشان بودن

(مبلغان ۲۴۴ ص ۴۸)

زینب علیهاالسلام و علم و عقلانیت نبوی صلی الله علیه و آله:

یکی از القاب حضرت زینب علیهاالسلام عقیده العرب یا عقیده بنی هاشم است و بنابر قول دقیق «تای» عقیده العرب، تای مبالغه است، نه تای تأنیث. بنابراین عقیده العرب یعنی بانوی که منسوب به عرب و از طرفی بسیار خردمند است.

براساس بعضی از روایات، حضرت زینب سلام الله علیها دارای مجلس علمی پربراری بوده و زنانی که می خواستند مسائل دینی بیاموزند، در آن مجلس حاضر شده، کسب دانش می کردند کافی

است تاریخ عاشور را در برابر آن همه مصائب، تنها ببینیم و عملکرد او را با وجود این همه مصیبت بنگریم، آنگاه عقیده بودن آن بانوی با عظمت بهتر قابل فهم و درک خواهد بود.

(مبلغان ۲۴۷ ص ۱۱۹)

فاطمه زهرا ریشه اصلی زینب:

از نظر وراثتی و تربیتی، مادران بیش از پدران و سایر مربیان اجتماعی و محیطی در فرزندان مؤثرند، از این رو امیرالمؤمنین همچون دیگر انبیاء و اولیاء در گزینش همسر به این موضوع اهمیت داد

اگر زینب توانست نهضت امام حسین علیه السلام را پس از تحمل زحمات فراوان به پیروزی نهایی برساند و شامات را پس از پنجاه سال تبلیغات نوه بنی امیه فتح کند بدین سبب بود که در دامان فاطمه علیها السلام پرورش یافته بود.

فاطمه علیها السلام از پنج سالگی که مادرش را از دست داد پناهگاه پدر بود و او را در برابر دشمنان و اشرار قریش دلداری می داد و تقویت می کرد. رخسار پیامبر را که از آزار و بی حرمتی ابرجهمانیان صدمه می دید پاک می کرد و حتی گاهی در میدان نبرد از جمله در جنگ احد در کنار سایر بانوان فداکار مسلمان، رسول خدا را یاری می داد و چهره خون آلود آن حضرت را پاک می نمود

در حدیث کساء فاطمه زهرا نقش محوری دارد همه اعضای آن حتی پیامبر و امیرالمؤمنین با نام فاطمه و وجود او معرفی می شوند. و به عنوان پدر فاطمه، شوهر فاطمه و فرزندان فاطمه معرفی می شدند.

حضرت فاطمه ورثه فضائل پیشرو بود. او در عبادت و سلوک، آنچنان بود که پاهای مبارکش متورم گشت و مهمترین امتیاز حضرت زهرا ارتباط او با ملائک و عالم غیب بود.

(سیمای زینب کبری علیهاالسلام ص ۳۰)

وصیت دختر محبوب پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به زینب سلام الله علیها:

در اوراق و اسناد تاریخی آمده است، وقتی بیماری دختری محبوب رسول خدا روز به روز سخت تر می شد. زینب سلام الله علیها همواره در کنار بستر مادر می نشست و با مهربانی دستهای گرم و پر از عطوفت او را در دست می گرفت و می فشرد. و گاه بر رخس می نهاد و با لحنی خوش از شکوه و جلال و محبت و فداکاری او سخن به میان می آورد، تا از این طریق از آلام درونی مادرش بکاهد.

فاطمه علیهاالسلام در بستر مرگ به زینب علیهاالسلام فرمود، برادرانت را تنها مگذار و از آنها مواظبت کن، تو بعد از من جای مادر آنان هستی و هرگز زینب سلام الله علیها این وصیت را فراموش ننمود. هرگز شگفت آور نیست که زینب سلام الله علیها در سن ده سالگی وظایف یک مادر را برعهده گیرد، زیرا وقتی شگفت آور است که ما زمان او را با زمان خود و موقعیت او را در حالی که تاریخ مقام و منزلتی بیش از اقتضای سن او را به ما نشان می دهد. حوادث روزگار او را پرورش داده و برای جایگزینی مادر گرامیش، مهیا کرده بود. تا برای حسن و حسین و ام کلثوم به جای مادر باشد.

(زینب بانوی ماندگار تاریخ ص ۱۶۲)

زینب مرجع فکری و علمی:

دخت بزرگ علی علیه‌السلام و یادگار پنج ت آل عبا تمام فضائل انسانی را از آنان به ارث برده‌بود. در علم و فصاحت و بلاغت، وارث امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام بود، گویا سخنان علی از حلقوم و زبان زینب جاری می‌گشت.

او وارث خاندانی بود که سرسخت‌ترین دشمن آنان یزید درباره‌شان گفت: اینان خاندانی هستند که فصاحت و دانش را از پیامبر به ارث برده و آن را همراه شیرخوارگی از پستان مادر می‌مکنند. امام زین‌العابدین علیه‌السلام پس از شهادت پدر به شدت مریض بود. از سویی ضعف جسمی و از سوی دیگر سخت‌گیری‌های شدید بنی امیه سبب ناتوانی ایشان در جوابگویی به مراجعین بی‌شمار شده‌بود. زینب کبری با شایستگی تمام جانشین ایشان شد. مرجع فکری و علمی جهان تشیع گردید و فتاوی لازم را صادر نمود تا از این طریق نیاز شرعی و علمی مردم را برطرف سازد و امام معصوم را نیز که از سوی أمویان مورد تهدید بود نجات دهد، اگر فرماندار مدینه آن بانو را به دستور یزید تبعید کرد به دلیل همین مرجعیت فکری و علمی بود که مورد توجه هزاران انسان فداکار و مؤمن بود.

(سیمای زینب کبری علیهاالسلام ص ۶۶)

سفر تاریخی زینب کربلا:

بهترین جلوگاه برای شناخت شخصیت وجودی زینب علیهاالسلام همان سفر تاریخی کربلا و مطالعه ماجرای جانگداز واقعه طف و به دنبال آن خواندن داستان اسارت زینب و همراهان او رد کوفه و شام و برخورد با ستمگران و یاغیان آن زمان است، که تاریخ جزئیات آن را ثبت کرده و عظمت فوق العاده دختر علی علیه السلام را جلوه گر ساخته است، و همان قسمتهای اندکی که در این مسافرت ثبت شده می تواند بهترین نمونه و الگو برای معرفی شخصیت والا و روح با عظمت و کمالات وجودی آن بزرگ بانوی اسلام در طول عمر باشد.

ارزشیابی پایانی:

- ۱- ارزش و اهمیت حضرت زینب سلام الله علیها در آیات و روایات معصومین چیست؟
- ۲- حضرت زینب سلام الله علیها در عرصه علمی و فکری چگونه فعالیت داشتند؟
- ۳- حجاب حضرت زینب سلام الله علیها چگونه بود؟

فعالیت تکمیلی:

در کلاس:

- همراه داشتن یک کتاب و خواندن یک صفحه (با موضوع حضرت زینب سلام علیها)
- واگذاری کلاس به دانش آموزان و صحبت کردن درباره موضوع مربوطه

در منزل:

- نوشتن انشاء با موضوع حضرت زینب سلام علیها
- ترسیم زنان به ویژه حضرت زینب سلام علیها در واقعه کربلا

الهی نامه:

ای خدای اجابت کننده دعاها، ما را در دنیا از پیروی کردار آل محمد صلی الله علیه و آله وسلم و در قیامت از شفاعتشان محروم مدار و زنان و دختران ما را رهروان حضرت زینب سلام علیها قرار بده.

منابع:

- ۱- قرآن کریم
- ۲- بابازاده، علی اکبر، سیمای زینب کبری علیهاالسلام. قم دانش و ادب. ۱۳۸۱
- ۳- بنت الشاطی، عائشه، ترجمه سیدرضا صدر، بانوی کربلا حضرت زینب علیهاالسلام. قم ۱۳۷۸
- ۴- تقی زاده انصاری، بدر. زینب، بانوی ماندگار تاریخ. تابستان ۱۳۸۳
- ۵- رسولی محلاتی، آقای حاج سیدهاشم، زندگانی حضرت زهرا (س) و دختران آن حضرت. ۱۴۰۶ هجری
- ۶- ملتجبی، مهدی. بزرگ بانوی جهان زینب علیهاالسلام. ۱۳۵۶
- ۷- ماهنامه اطلاع رسانی، پژوهشی آموزشی، مدیر مسئول محمدحسن نبوی، معاونت تبلیغ و امور فرهنگی حوزه های علمیه مدیریت فرهنگی، هنر و رسانه ۲۴۴
- ۸- ماهنامه اطلاع رسانی، پژوهشی آموزشی، مدیر مسئول محمدحسن نبوی، معاونت تبلیغ و امور فرهنگی حوزه های علمیه مدیریت فرهنگی، هنر و رسانه ۲۴۷